

1970-1985 ARASI AKSARAY'DA ÇEKİLEN FİMLER

İLHAMİ İNCEÖZ

Yeşilçam'da Aksaraylı Bir Aşk
Öyküsü: Deprem (1976)
Aksaraylı Kadir İnanır, Aksaraylı
Türkan Şoray: Deprem (1976)

1976 yılı yazında çekilen, Yönetmenliğini Şerif Gören'in, Senaristliğini Safa Önal'ın yaptığı "Deprem" filminin Yapımcısı İrfan Ünal'dır. Filmin müziklerini usta müzisyen Cahit Berkay hazırlamıştır. Filmin başrollerini Kadir İnanır (Ahmet), Türkan Şoray (Zeynep), Nasır Melek (Rıza), Şükriye Atav (Zeynep'in annesi), İhsan Yüce (Arabacı) gibi ünlü Yeşilçam ustaları paylaşır.

Filmin konusu kısaca şöyledir: "Babasının ölümünden sonra hapisten memleketine (İstanbul'dan Aksaray'a) dönen, hayatın gerçeklerini boş vermiş, hercai gönüllü ciddiyetsiz Aksaraylı Ahmet, baba mirasını satıp elde ettiği zenginlikle tekrar İstanbul'a dönmeyi düşünmektedir. Fakat ilk karşılaşmasında köyden Zehra'nın kızı Zeynep'e (Türkan Şoray) âşık olur. Yaşı kemâle ermiş olsa da Zeynep ilerlemiş yaşına rağmen, annesinin uygun görmediği kismetlerinden hiçbirisiyle evlenememiştir.

Bir gün köye yeni dönen Ahmet'le karşılaşır. Ahmet'in hercai tavırlarından, her şeye boş vermişliğinden rahatsız olsa da, yine de Ahmet'ten hoşlanmıştır ama belli etmez. Kendisini ayartmaya uğraşan Ahmet'e rağmen, annesinden kendisini istemeye gelen, Demirci ustası Rıza ile

evlenmeye, annesiyle hesaplaşmak uğruna ‘Evet’ der. Düğün günü gelir çatar.

İstanbul’u bırakıp, memleketleri olan Aksaray’a dönerler.

Rıza Usta da onların izinden Aksaray’a dönerek, onları aramaya koyulur. Ahmet’in izini köyde bulan Rıza Usta, onlara peşlerinde olduğunu hissettirince, Aksaray’ın Selime kayalıklarında bir kovalamaca başlar. Ahmet’le Zeynep uğraşsalar da kaçamazlar, sonunda Rıza Usta’nın ellerine düşerler. Rıza Usta, ikiliyi

Kadir İnanır’ın (Ahmet) Hasandağı’na karşı at arabası kullandığı sahne

Düğünde Zeynep’i yalnız yakaladığı anda aşkını ilan eden Ahmet, Zeynep’ten karşılık bulamaz. Ahmet, buna rağmen Gerdek odasını basar. Rıza’yı yaralayarak, Zeynep’i zorla İstanbul’a kaçıtır. Bu olayla köylüsüne rezil olan, gururu kırılan Rıza Usta, onları yakalayıp cezalandırmak için, ikisinin peşine düşer. Onların izini İstanbul’da bulsa da, bir türlü yakalamak emeline erişemez. Ahmet’le Zeynep, peşlerindeki Rıza’dan kurtulmak için

kayalıklarda zincirleyerek, aç susuz bırakarak, esir tutar. Onları bu esaretten ancak, bu esnada Aksaray’da meydana gelen büyük bir deprem kurtarır. Depremde Zeynep’in doğurduğu çocuğu gören Rıza, yaptıklarına bir son vererek, pişmanlıkla kaderine razı olur. İki sevgiliyi birbirlerine bağışlayarak aradan çekilir.’’

Filmin çekimlerinde, 1970'li yılların İstanbul'unu ve Aksaray'ını sinema ekranlarına yansıtan, doğal-tarihi alanlardan Ihlara, Selime, Gücünkaya, Belisırma, Yaprakhisar ve civarı çekim mekanları olarak kullanılmıştır. Yine filmde Aksaray merkezindeki eski terminal ve civarında çekilen otobüs sahneleri de mevcuttur. Bu görüntülerde eski terminaldeki benzinlik, kahve, bakkal, manav dükkânları da filmde görülür.

Filmin en gözde sahnelerinden birisi, Kadir İnanır'ın Hasan dağı

manzarasına karşı nehirden at arabası sürdüğü, çarşıdan köye döndüğü sahnedir. Filmin İstanbul sahneleri hariç geriye kalan tüm sahnelerinde, Aksaray köylüleri oyuncu veya figüran olarak görünür. Civarın bitki örtüsü, ağaç çeşitliliği, su kaynakları yanında, köy usul ve adetleri, kız isteme, evlenme, düğün, düğün yemeği gibi merasimler de ekrana yansıtılır. Yerli halkın kadınları çoğunlukla gündelik kıyafetle, yerel giysileri ile görünür. Çarşı ve köyde yapılan düğün gibi kalabalık sahnelerde kasket, ceket pantolon gibi gündelik elbiselerle Aksaray halkının gündelik yaşantısı canlandırılır.

Bazı çarşı esnafı ile köy çarşısı sahneleri yanında, çay ocağı, berber, bakkaliye ve yolcu taşıma şirketi gibi bilimum esnaflar filmin kimi sahnelerinde belli belirsiz, göz önüne gelir. Yine Aksaray'ın güzellikleri göz önüne serilmek ve tanıtılmak için panoramik manzaraların çoğunda Ihlara ve Selime ile civarındaki

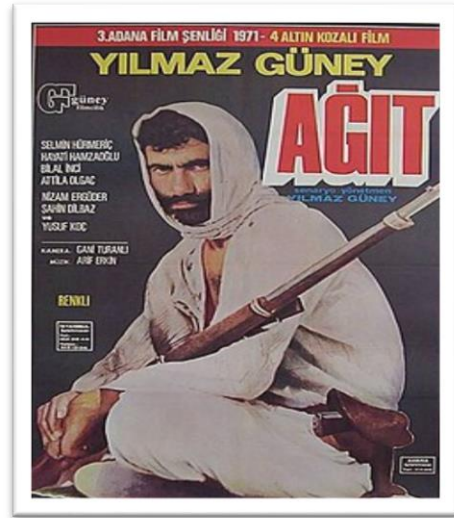

yörenin doğal ve tarihi güzellikleri sık sık filmde izleyicilere sunulur.

Filmde (50.dk.), İstanbul'da düştüğü cezaevindeyken kendisine akıl veren hücre arkadaşına Rıza Usta'nın söylediği şu cümle, filmin ikinci yarısı sayılabilecek Aksaray'daki takip yolculuğunu başlatır: “ (Ahmet). Hemşerimdir. Buraya da (İstanbul'a da) Aksaray'dan gelmiştir.”

Senaryodaki başkarakterlerin Aksaraylı olması, filmde Selime'deki Peribacaları'ndan Hasandağ'a, Melendiz nehrinden Selime kayalıklarına, Belisırma ile Yaprakhisar manzaralarına kadar kullanılmış olması, yine (50.ve51.dk'larda) 51 plakalı “Aksaray Seyahat” (O 302) otobüslerinin görünmesi, Aksaray'ı Yeşilçam'a bir aşk öyküsüyle taşıyan bu filmin, Aksaraylılar için izlenme zevkini artırır.

Yılmaz Güney'in ‘Ağıt’ Filmi (1971)

Yılmaz Güney'in sahibi olduğu Güney film şirketinin yapımını üstlendiği ve 1971 yılında çektiği 6 filminden biri olan Ağıt filminin, yapımcı, yönetmen ve senarist koltuğunda da Yılmaz Güney bulunur. Yılmaz Güney'in her alanda toplumcu- halkçı izleri filmin sahnelerinde açık bir şekilde fark edilir.

Filmin müziklerini ünlü müzisyen Arif Erkin'in (Güzelbeyoğlu) hazırladığı film, Suç-dram türünde çekilmiş ve 76 dakikadır. Altın Koza film festivalinden 4 ödülle dönen film, uluslararası festivallere de katılmıştır. Ayrıca, Yılmaz Güney'e de "Yılın Sanatçısı" ödülünü kazandırmıştır. Ağıt filmiyle kazandığı ödülleri Türk Hava Kuvvetlerini güçlendirme vakfına bağışlamıştır.

1970 yılında ise ikinci eşi Jale Fatma Güney ile evlendi.

Bu yıllarda sinemada da Umut filmi ile başlayan politik, macera, toplumcu filmlerle sinemada kendi yazdığı ve kendisinin yönettiği filmlerle boy göstermeye başladı. 1969 yılında çektiği Bir Çirkin Adam adlı filmi ona 1970 yılında, 7. Altın Portakal Festivalinde en iyi film ve en iyi erkek oyuncu ödüllerini getirdi. Aynı

1966 yılında oynadığı Çirkin Kral ve Hudutların Kanunu isimli filmleriyle sinema doruklarında ismini perçinleyerek, 1967 yılında Nebahat Çehre ile evlenen Yılmaz Güney, 1968 yılında ona arabayla çarparak yaralanmasına sebep olmuş ve ardından boşandılar. Aynı yıl Güney filmi kurarak sinemada yapımcı olarak var olmaya başladı. 1968 yılında askerlik vazifesini yerine getiren Yılmaz Güney,

yıl çektiği bir diğer film Atıf Yılmaz yönetmenliğinde Hülya Koçyiğit ile oynadığı Zeyno filmi idi.

Bu filmin ardından çektiği Ağıt filminin oyuncu kadrosunda, Yılmaz Güney yanında pek çok ünlü Yeşilçam ustası da yer alır: "Bilal İnci, Hayati Hamzaoğlu, Osman Han, Oktay Yavuz, Şahin Dilbaz, Sermin Hürmeriç, Atilla Olgaç, Yusuf Koç, Nizam

Ergüden, Tülay Arkun, Dünder Aydınli...” gibi.

Filmin senaryosu ve anlatımında realist bakış açısıyla Yönetmen Yılmaz Güney, Anadolu ve köylerinin yoksul hali, köylülerin zorluklarla dolu yaşamı, güçlüler

karşısında köylülerin ezilmişliğini vurgular. Suçluların ve güç bulanların egemen olma uğraşları ve halkın buna çaresizlikten boyun büküşü, teslim olmuş hali yanında, devletin bu sorunlara aradığı çözümlerde başarılı olduğu ya da çaresiz kaldığı noktalar gibi pek çok toplumsal olguya, seçtiği film kahramanlarıyla parmak basar...

Filmin senaryosu kısaca şöyledir: ”Kan davası ve yoksulluktan dağlara çıkmak zorunda kalan Çobanoğlu ve çetesi kaçakçılık yaparak hayatta kalmaktadır. Kazandıklarıyla civardaki yoksul halka yardım etmektedirler. Halkı zulümden, ezilmekten korumaya çabalarlarken, bir

yandan da suça karıştıkları için devletin yasalarını ihlal etmektedirler. Bu yüzden devlet tarafından da aranır halledirler.

Kaçakçıların iş planlayıcısı olan Ramazan Efendi bir gün büyük bir teklifle bu çeteye gelir. Getirdiği teklif Çobanoğlu ve çetesini tuzağa sürükleyen bir komplodur. Çete teklifi kabul ederek işe koyulunca, planlandığı gibi saldırıya uğrarlar. Pusudan kurtulan Çobanoğlu kendisine ve arkadaşlarına yapılanların hesabını sormak için Ramazan Efendiye karşı büyük bir mücadele verecektir.”

Filmin ana çekim mekânı olarak Aksaray’ın Selime, Sofular vadisi,

Kızılkaya, Demirci, Yaprahisar, Belisırma, Ihlara, Güzelyurt gibi yöreleri kullanılmıştır. Filmin genelinde Aksaray'ın doğal ve tarihi güzelliği göz önündedir. Bozkır ve Hasandağı manzaraları, Selime ve Kızılkaya'nın köy evleri, mağaraları, yamaçları, doğal ve turistik yapısı, fark edilir derecede ön plandadır. Dünya geneli katıldığı festivallerle Aksaray ve Kapadokya'yı dünyaya izleten "Ağıt" filmi, özellikle yükseklerden köye doğru yuvarlanan kayalar, kayalardan çöken evler, devrilen duvarlar, ağzı kapanan mağaralar gibi sahnelerin çekimlerindeki efekt kullanılmadan oluşturulan gerçekçi sahneleriyle de olumsuz olarak göze batar.

Dağ Kurdu Dağların Oğlu (1973)

Yapımcılığını Osmanlı Film'in üstlendiği, senaryosunu Erol Deniz'in yazdığı ve Çetin İnanç'ın yönetmenliği yaptığı film 35mm. ile çekilmiş, 1 Aralık 1973 yılında gösterime girmiştir. Filmin

süresi 53 dakikadır ve Macera-Western türü filmidir.

Oyuncu kadrosunda Yılmaz Köksal (Kuçulua), Kudret Karadağ (Don Pedro), Atıf Kaptan (Rahip), Gülten Ceylan, Danyal Topatan (Estepan), Kazım Kartal (Çiko), Arap Celal, Yılmaz Kurt, Kemal As, İbrahim Uğurlu gibi Yeşilçam'a emek vermiş usta isimler bulunur.

Filmin senaryosu ise kısaca şöyledir: "Cezaevinden çıkarak köyüne

dönen Yılmaz Köksal (Kuçilua), köyüne döndüğünde köylüye ve sevdiği kıza zulmeden kötülerle yeniden hesaplaşmak zorunda kalır. Köylünün gücü kötülere yetmez ve Kuçilua'nın gelişiyile güçlenen köylüler de ona yardım ederek, köylerini kötülerin boyunduruğundan kurtararak korumak istemektedirler. Kötülere yaptıklarıyla iyi bir ders vermenin fırsatını bekleyen Kuçilua, sevdiğine kavuşmak için de öncelikle köyü huzura kavuşturması gerektiğini bilmektedir. Ve işi pek de kolay görünmese de, elinden geleni yapacak, bunu başaracaktır. ‘

1960-70'li yıllarda dünya sinemalarını kasıp kavuran kovboy filmleri furyasına sessiz kalamayan Yeşilçam kendi kovboy filmlerini üreterek, yabancı sinemaya karşı durmuştur. Akımın getirdiği bir kovboy filmde oynama işini, pek çok ünlü isim de yapar. Yılmaz Köksal da bunlardan biridir.

Cüneyt Arkın'dan Kemal Sunal'a kadar filmleri gişe rekoru kıran isimler yanında, arabesk sanatçılarının çektiği filmlerde bile kovboy esintileri, kovboy hayatları ya da karakterlerine dair izler, Yeşilçam'da her dönem de kullanılmış ve karşılık bulmuştur. Bunun da bir örneği, 1993 yılında çekilen ‘Amerikalı’ filminde dahi, başrol karakteri Şener Şen bir kovboy olarak ülkeye dönüş yapan kahraman rolündedir. Dönemin Western modasına uyularak yapılmış ticari kaygılı filmlerden biri olan ‘Dağ Kurdu’, yeniden hasılat toplamak amacıyla ‘Dağların Oğlu’ ismiyle de ayrıca gösterime sunulmuştur.

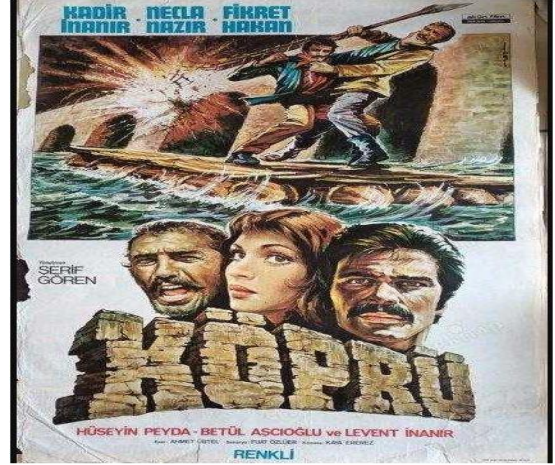
Filmin başlangıcında Ihlara, Selime ve Hasandağı manzaralarıyla yapılan girişle öyküde gerektiği gibi ıssızda, merkezden uzak, kendi halinde ücra bir Western köyü havası oluşturulmak istenmiştir. Filmin ana çekim mekanı olarak seçilen Selime köyü ve etrafındaki peribacaları, kayalıklar, mağaralar, ağaçlık alanlar, su kenarları, yamaçlar, düzlükler filmde yoğun olarak kullanılmıştır. Bunun yanında film Ihlara Vadisi civarından da görüntüler barındırır. Yerel halk pek görünmese de filmdeki Western havası yaratacak, köye has malzemeler filmdeki hemen hemen her sahnede görülür. Kağrı arabası, at, eşek, inek, koyun gibi hayvanların yanında doğal köy evleri, döneme uygun motifli köylü

giysileri, şal, başörtüsü, desenli halı, kilim benzeri örgü işleri de ekrana yansıtılır.

Genel olarak Selime Katedrali ve civarının panoramik görüntüleriyle filmin Western kasabası görünümündeki Selime kasabası, peribacaları, kayalıkları, suları, doğal bitki örtüsü ve yamaçlarıyla hemen hemen her sahnede filmin merkezindedir.

Aksaray'ın Yaprahisar'la Yer aldığı, İlk Kadir İnanır Filmi: KÖPRÜ (1975)

1975 yılında gösterime girmiş, yapımcılığını İrfan Ünal'ın Akün film şirketinin üstlendiği ve yönetmenliğini usta isim Şerif Gören'in yaptığı, "**Köprü**" adlı dram filmi, aslında bir doğu hikayesidir. Fırat nehrinin köprüsüz olduğu dönemlerde, sularla dağlar arasında sıkışmış dış dünyayla bağlantısı pek olmayan bir köyün sorunlarını ve çaresiz insanlarını

anlatmaktadır. Bu çaresizliği yenmek için köye gereken köprüyü kurma idealiyle büyüyen bir çocuğun hayat hikayesini konu alır. Filmin süresi 95 dakikadır.

Ahmet Üstel'in romanından senaryo uyarlamasını Fuat Özlüer'in hazırladığı, görüntü yönetmenliğini Kaya Ererez'in yaptığı Köprü filminin müzikleri de, ünlü müzisyen Cahit Berkay'a aittir. Filmin başrollerinde Kadir İnanır oynamaktadır. Kadir İnanır'a eşlik eden ustalar arasında Necla Nazır, Fikret Hakan, Hüseyin Peyda, Betül Aşçıoğlu, Levent İnanır, Bayram İlvrur gibi başarılı isimler de bulunur.

Filmin konusu kısaca şöyledir:

'Ahmet (Levent İnanır), Fırat'ın kıyısında suların esaretinde ailesiyle yaşayan bir

çocuktur. Ağbisi ve babası yanında, sevdiği kız Zeynep'in hayaliyle büyümeyi beklemektedir. Bir gün babasıyla, hastalanan annesini hastaneye yetiştirmek için Fırat'ı aşmak zorunda kalırlar. Bindikleri salın yağmurdan ve Fırat'ın dalgalarından dolayı devrilmesi ile annesini Fırat'a kurban veren Ahmet, o günden sonra kendisine bir söz verir. Ne olursa olsun, büyüdüğünde mühendis olarak köyüne, Fırat'ı aşmak için sağlam bir köprü yapacaktır. Böylelikle, suları aşamadığı için kimse sevdiklerini kaybetmeyecek ve çaresizce köye esir kalmayacaktır.

Fırat'ın azgın sularıyla savaşı ve annesinin ölümüne tanık olan Ahmet, sevmediği okula artık dört elle sarılarak, üniversiteye gitmeyi, mühendis olmayı hayal etmektedir. Okulunu başarıyla

tamamlayarak, gün gelir, Ankara'ya üniversite okumaya gider. Mühendis olup köyüne dönecek ve köyün dışarıyla bağlantısını sağlayacak bir köprüyü, kendi elleriyle yapmaya çalışacaktır.

Yıllar sonra köyüne bir mühendis olarak döner. Ailesi ve köy halkı sevinçlidir. Fakat Ahmet hayalini anlatmaya başladığında pek destek göremez. Hayali uğrunda yanında köyden kimseyi yanında bulamasa da, babasının arkasında olmasına güvenerek işe koyulur. Ahmet sevdiği kız Zeynep ve babası ile Ankara'ya giderek, yapmak

istediği köprünün onayını alır. Köyüne döner dönmez köprünün inşaatına başlar.

Ahmet'in mühendis olmasından mutlu olan ama köye bir köprü kuracağı fikrinden haberi olmayan ağbisi, Ahmet'in köprünün onayını almasından sonra Ahmet'e karşı, kendi mesleğinden dolayı cephe alır. Ağbisinin mesleği olan salcılık, Ahmet'in yapacağı köprüyle tehlikeye girecektir. Köylüler Ahmet'in ağbisi önderliğinde Ahmet'e ve köprüye karşı sessizce,

birleşirler. Köprü yapılmayacak diye direnseler de, aslında onlar da köprünün gerekliliğini içten içe, yaşadıklarından dolayı biliyorlardır.

Köprü inşaatı devam ederken birkaç kez ağbisi tarafından sabote edilir. Ahmet'in vazgeçmesi için her şeyi yapan ağbisi Ahmet'i bir türlü yolundan döndüremez. En sonunda köprüye bomba koyarak patlatıp yıkmayı kafasına koymuştur. Ama

korkutmaya çalıştığı Ahmet, yine de vazgeçmemektedir. Üstelik, artık sevdiği kız ve babası kadar, tüm köylülerin desteğini yanına alacaktır. Sonunda durumu görüp pes eden ağbisi de, köprüyü yıkmaya çalışmayı bırakarak, kardeşinin saflarına katılır. Ahmet'in Fırat'ın sularını aşma hayali, sonunda gerçekleşmiştir.”

Filmin çekimleri Ankara ve neredeyse tamamı denecek kadar büyük çoğunluğu Antalya/Manavgat'ta gerçekleştirilmiştir. Ankara'da çekilen sahneler filmde kısa bir süre yer bulurken, genişçe yer edinen Köprü ve inşaat sahneleri Antalya'da çekilmiştir. Köprü inşaatının yer açma-patlama sahneleri 45.dakikada başladığında, ekranda görülen kayaların yuvarlanması,

harap bir evin patlamayla yıkılışı sahneleri ise Aksaray Yaprakhisar'da çekilmiştir.

Bunun yanında köy evi, kahve, berber gibi manzaraların bulunduğu köy sahneleri de, filmde yer almaktadır. Fakat burada bir noktayı bilmemiz lazım. Yılmaz Güney'in 1971 yılında aynı bölgede çektiği **Ağıt** filminde de benzer sahneler vardır. Aşağıdaki fotoğrafta Ağıt filminde görülen sağlam duran ev ile **Köprü** filminde patlamalarla ekrana gelen ev, aynı evdir.

Bu filmin asıl ince detayı ise, **Kadir İnanır**'ın ertesi yıl (**Aksaray'da, 1976**) çekeceği filmlerden biri olan "**Deprem**" filminde de, oynadığı karakter adı, bu filmdeki gibi **Ahmet**'tir. **Türkan Şoray** ise **Zeynep** rolünde yer alır. Bu filmde oldukları gibi **Deprem** filminde de, önce sevgili ve ardından evlenmeleri konu edilir.

Deprem filminde başrollerde olan **Ahmet ile Zeynep**, birer Aksaraylı kahramanlardır. Fakat **Köprü** filminde, senaryo-öykü kökeni bakımından öyle değildir. Ayrıca yukarıda verdiğim ayrıntıların ana sebebi, **Köprü** ve **Deprem** filmlerinin yönetmeni usta yönetmen Şerif Gören'dir.

Bir sonraki yıl, yine Kadir ile Türkan Şoray'ın aşık rolünü oynadıkları, Necati Cumalı'nın **Makedonya 1900** adlı eserinden senarist Safa Önal'ın uyarladığı, yönetmen Orhan Aksoy'un çektiği, **Dilâ Hanım** adlı filmi de, Aksaray'a çok yakın Nevşehir'de, Uçhisar ve Zelve Vadisinde çekilmiştir.

